

Zwarte Gat baanbrekend initiatief: Cliënten sturen kennisontwikkeling ter bevordering van Maatschappelijk Herstel

Innovatie *Zorg voor Verslaafden* biedt perspectief op duurzaam herstel

Door Reinier Schippers

*Kennisnetwerk het Zwarte Gat is een samenwerkingsverband dat het initiatief neemt om het perspectief op duurzaam maatschappelijk herstel voor cliënten in de verslavingszorg (VZ) te vergroten. Wie meer wil weten kan binnenkort surfen naar www.hetzwartegat.info
Het 0-nummer doet alvast verslag.*

Het Zwarte Gat is ontstaan uit het 'moeder' netwerk van cliëntenraden in de VZ. Het verder ontwikkelen van het concept Maatschappelijk Herstel door het Zwarte Gat, beoogt een nieuwe aanpak van verslavingsproblematiek. De inzet van ervaringskennis is erop gericht om voor cliënten in de VZ de mogelijkheid op levensperspectief na hun behandeling te vergroten, door het stimuleren/vormgeven van op herstel gerichte systemen. Verslavingszorg zal *Zorg voor Verslaafden* worden.

Verschillende bij de innovatie van *Zorg voor Verslaafden* betrokken partijen zullen, onder regie van ervaringsdeskundige cliënten, de komende jaren richting geven aan:

- het betekenis geven aan het begrip verslavingservaringsdeskundigheid
- het ontwikkelen van op herstel georiënteerde systemen in de verslavingszorg.

Maatschappelijke oriëntatie

De verslavingscliënten beweging heeft zich de afgelopen jaren geëmancipeerd. De zogenaamde 'verslavingsweekenden' hebben in dit proces een belangrijke rol gespeeld. Sinds 10 jaar komt het landelijke netwerk van cliëntenraden in de VZ twee keer per jaar bijeen, om ervaring uit te wisselen en onderling kennis te genereren.

De weekenden hadden oorspronkelijk tot doel de medezeggenschap van cliënten te ontwikkelen, maar hebben gaandeweg een wezenlijke bijdrage geleverd aan de *empowerment* en participatie van (ex) cliënten in de VZ.

Een mijlpaal op weg naar een meer op de maatschappij gerichte oriëntatie van de verslavingscliëntenbeweging, was het in het leven roepen van de landelijke werkgroep Cliëntgestuurde Projecten in de verslavingszorg, die in april 2006 een samenwerkingsverband is aangegaan met Resultaten Scoren, sector Verslavingszorg van GGZ Nederland. Bovendien zitten cliëntvertegenwoordigers ondertussen ook in de Raad van Bekwaamheids Ontwikkeling (RvBO) uit dezelfde sector van GGZ Nederland.

Verslavingszorg zal *Zorg voor Verslaafden* worden

Tegenwoordig is de blik van de verslavingscliëntenbeweging niet langer puur gericht op de beperkte wereld van de VZ-instelling. De behandeling van de diagnose verslaving vormt namelijk uiteindelijk slechts een eerste stap op weg naar (maatschappelijk) herstel.

Herstel is een individueel proces. Herstel ontstaat door het stimuleren van ieders eigen mogelijkheden om vorm te geven aan zijn/haar leven. Voor wie duurzaam abtinent wil blijven is het ontwikkelen van deze eigen kracht een voorwaarde. Niet gebruikende verslaafden beschikken op dit vlak over unieke ervaringskennis. Cliënten zullen daarom in het Zwarte Gat in samenwerking met gerenommeerde kennisinstituten, initiatieven ontplooiën om deze individuele ervaringskennis te bundelen en op

breder schaal in te zetten. Verslavingservaringskennis kan zo een rol gaan spelen om mensen, die na hun behandeling weer terugkeren naar de maatschappij, een grotere kans te bieden op zelfontplooiing. Opdat in de duisternis een levensperspectief opdoemt.

Het kennisnetwerk zal nieuwe manieren van onderzoek naar de inbreng van ervaringskennis in de zorg stimuleren. Met deze kennis, die zal worden toegepast in de nieuwe aanpak van verslaving, kunnen cliënten zelf leren bepalen welke betekenis ze aan hun problemen geven. Hoe ze met hun problemen omgaan. Hoe ze hun leven weer willen opbouwen en welke hulp ze daarbij nodig hebben. Het Zwarte Gat is gericht op innovatie van zorg en zoekt naar duurzame oplossingen. Hierbij is de focus gericht op zaken als: wonen, (vrijwilligers)werk, sociale samenhang en zingeving. Het gaat uiteindelijk immers om de strijd tegen het gapende zwarte gat dat nog steeds voor veel 'uitbehandelde' cliënten opdoemt na hun behandeling.

Het kennisnetwerk wordt formeel aangestuurd door de pas onlangs opgerichte Stichting het Zwarte Gat. Het bestuur bestaat volledig uit (ex)cliënten in de VZ. In onderzoek en projecten zal de herstel aanpak gaandeweg gestalte krijgen. Hierbij zal binnen het kennisnetwerk, naast ervaringskennis ook gebruikt worden gemaakt van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek en professionele inzichten.

In het Zwarte Gat zullen de verschillende partners een gezamenlijke zoektocht inzetten naar een nieuwe aanpak van verslavingsproblematiek. Dit zal leiden tot formele en informele leerwegen, die in de toekomst onder andere (nieuwe) functieprofielen in, buiten en op de rand van de Verslavingszorg zullen opleveren.

De zorg zal zijn focus verleggen van de beperking van de cliënt (verslaving), naar zijn individuele mogelijkheden als mens.

De Partners

De partijen, die zich aan de netwerkaanpak van het Zwarte Gat verbonden hebben, zijn:

- > Lectoraat Rehabilitatie Hanze Hoge School, Lies Korevaar
- > Capri Care and Public Health Institute Universiteit van Maastricht, Guy Widdershoven/ Tineke Abma
- > Odyssee, Maarten Bremer
- > School of Social Work InHolland, Hans – Jan Kuipers Lectoraat Scientia, Implementatie van innovaties in de GGZ Deventer, Roland van Linge

de Doelen

De samenwerkingspartners in kennisnetwerk het Zwarte Gat willen de komende vier jaar de volgende doelen realiseren:

- afname recidive van cliënten in de Verslavingszorg met 50 %
- 20 % ervaringsdeskundigen werkzaam in Verslavingszorg
- 60 nieuwe cliëntgestuurde projecten in Verslavingszorg
- Stimuleren (wetenschappelijk) onderzoek naar ervaringskennis en publicatie standaardwerk over verslavingservaringsdeskundigheid

de Visie

Een mens met verslavingsproblemen is meer dan zijn verslaving, zijn somatische, psychische (en/of psychiatrische), sociale, relationele, arbeidsgerelateerde en of justitiële problematiek. Een cliënt met verslavingsproblemen is zelfs meer dan een optelsom van dit alles. Wij vinden dat een cliënt in de eerste én op de laatste plaats mens is.

- Wij vinden dat de inzet van ervaringsdeskundigheid een noodzakelijke voorwaarde is om werkelijk op herstel georiënteerde systemen te ontwikkelen
- Wij vinden dat de verslavingszorg, samen met haar cliënten, haar koers moet verleggen naar een meer cliëntgerichte benadering van verslavingsproblematiek
- Wij vinden dat het vergroten van perspectief op maatschappelijk herstel het uitgangspunt moet zijn bij het vormgeven van Zorg voor Verslaafden
- Wij vinden dat voor, tijdens en na de behandeling de individuele kracht van de verslaafde de basis vormt van zijn herstel.

de Missie

De verslavingszorg zal haar koers verleggen

Het Zwarte Gat zal kennisontwikkeling en kennisdeling met betrekking tot de verslavingszorg stimuleren. Het doel is om op herstel georiënteerd systemen, waarin de cliënt centraal staat, te ontwikkelen.

Het Zwarte Gat zal de komende jaren als een katalysator de hiertoe noodzakelijke cultuuromslag in de Verslavingszorg versnellen.

Verslavingservaringskennis moet worden ontwikkeld tot een volwaardige kennisbron. Specifieke ervaringsdeskundigheid vanuit verslavingsperspectief zal op ons initiatief worden gebundeld en verspreid.

Alle bij de Zorg voor Verslaafden betrokken partijen moeten intensiever gebruik kunnen maken van verslavingservaringskennis: de instelling voor Verslavingszorg, maar ook alle andere spelers in het maatschappelijke veld, die een rol kunnen betekenen bij het herstel van verslaafden.

Cliënten in de Verslavingszorg moeten in de nabije toekomst hun eigen realistische doelen ten aanzien van hun maatschappelijk herstel kunnen bereiken. Hulpverleners, ervaringswerkers en de cliënt zullen, op basis van evenwaardigheid, samenwerken om vorm te geven aan een individueel herstelplan.

De zorg zal zijn focus verleggen van de beperking van de cliënt (verslaving), naar zijn individuele mogelijkheden als mens.